

Sastamalan kaupunki - Varhaiskasvatus ja esiopetus

KIUSAAMISEN EHKÄISYN SUUNNITELMA

Kuva 1. Ollaan kavereita, leikitään yhdessä. - Jaakko

Johdanto

Varhaiskasvatustilain (540/2018 10§) mukaan lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Esiopetussuunnitelman perusteet (2014) puolestaan velvoittaa esiopetuksen järjestäjää laatimaan suunnitelman kiusaamisen ehkäisystä ja puuttumisesta. Tämä asiakirja on laadittu vastaamaan näihin velvoitteisiin.

Sastamalan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma on jatkossa osa Sastamalan varhaiskasvatussuunnitelmaa ja esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmaa. Suunnitelmaa tulee hyödyntää myös yksikkökohtaisessa suunnitelmassa sekä ryhmävasuja laadittaessa.

Jokaisen varhaiskasvatuksen ja esiopetukseen henkilöstöön kuuluvan on velvollisuus puuttua kiusaamistilanteisiin ja toimittava ennaltaehkäisevästi oman yksikkönsä suunnitelman mukaisesti.

Tämän asiakirjan ovat laatineet keväällä 2021 työryhmä, johon kuuluivat:

Leena Nuutilainen - varhaiskasvatuksen erityisopettaja,
Merja Pisto – varhaiskasvatuksen opettaja,
Katja Iso-Kukkula – päiväkodin johtaja,
Marjut Vuokko – varhaiskasvatuksen aluejohtaja ja
Jarmo Korhonen – varhaiskasvatuksen päällikkö.

Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen on subjektiivinen kokemus, jota esiintyy kaikkialla, missä lapset toimivat ryhmässä. Kyseessä on siis ryhmäilmiö, jonka yleispiirteitä ovat toistuvuus, tietoisuus, vallankäyttö tai vallan epätasapaino. Kiusaamisen taustalla on aina jokin syy, joka kasvattajan tulisi pyrkiä selvittämään. Kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa, fyysistä, sanallista tai psykistä kiusaamista.

Kiusaamisen muodot

Kuva 1. Päiväkodissa esiintyneet kiusaamisen muodot ja tavat (Kirves & Stoor-Genner, 2010)

Kiusaamiseen puuttuminen

Kiusaamiseen tulee puuttua aina. Kasvattajan, joka näkee tilanteen tai kenelle asiasta tullaan ensimmäisen kertomaan, puuttuu asiaan. Kyseisen kasvattajan tehtävä on kuitenkin saattaa tilanne loppuun asti. Kasvattajan tehtävä on opettaa ja näyttää mallia, kuinka tilanteessa tulisi toimia. On kuitenkin huomattava, että kiusaamiseen puuttuminen on koko henkilökunnan asia.

Toimi näin, kun havaitset/kuulet kiusaamisesta:

1. Kuuntele puolueettomasti tilanteessa olleita. Pyri saamaan mahdollisimman selvä käsitys siitä, mitä on tapahtunut.
2. Kysele osapuolilta miltä tilanne heidän mielestään tuntui.
3. Käydään yhdessä lasten kanssa tilanne läpi ja sovitaan jatkotoimenpiteistä asianosaisten kanssa. Tuo selvästi esiin mitä on sovittu.
  - o Huomioi, että anteeksipyyttäminen on lapselle vielä mekaaninen toimenpide, jonka merkitystä lapsi ei välttämättä vielä ymmärrä.
4. Anna positiivista palautetta lapsille silloin, kun he kykenevät itsenäisesti ratkaisemaan tilanteen rakentavalla ja oikeudenmukaisella tavalla.
5. Keskustele asiasta jälkeen päin tiimisi kanssa ja sovitaan seuranta.
6. Sovi, kuka kertoo tapahtuneesta lapsen/lasten huoltajille hakutilanteen yhteydessä.

Lasten ja lasten leikkien havainnointia tulee tehostaa, mikäli kiusaamista yksikössä havaitaan. Jos huoltajat tuovat esiin kiusaamiseen liittyviä asioita, tulee tiimissä kohdentaa havainnointia tilanteen vaatimalla tavalla ja kertoa havainnoinnit myös huoltajille.

Kuva 2. Kuva kiusaamistilanteesta. - Otso

Kiusaamisen ehkäisy

Kiusaamisen ehkäisy on kokonaisvaltaista kasvatusta yhteiskuntaan, jossa yksilöt kunnioittavat toisiaan ja ovat keskenään tasavertaisia. Kirves & Stoor-Gennerin (2010, 44) mukaan yksiköissä kasvattajien tulee kiinnittää huomiota vertaissuhteisiin, leikkiin ja tapaan, kuinka kohtaamme erityyppisiä käyttäytymistapoja päiväkodin arjessa. Kasvattajan sensitiivisyys on avainasemassa.

Sastamalan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kiusaamisen ehkäisy on kannatteleva arvo toimintayksikön ja –ryhmän toimintaa suunniteltaessa. Varhaiskasvatusyksiköissä kiusaamisen ehkäisyn keinot painottuvat niin, että ne vastaavat parhaiten ryhmän ja ryhmän yksittäisten lasten tarpeisiin (Kirves & Stoor-Genner 2010, 44).

Kiusaamisen ehkäisyn keinoja

- Turvallinen ilmapiiri
- Tunne- ja vuorovaikutustaidot
- Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen
- Lapsen itsetunnon vahvistaminen
- Lasten osallisuus
- Tasa-arvon edistäminen
- Yhteistyö vanhempien kanssa
- Kiusaamistilanteiden käsittelyä etukäteen lasten kanssa (esim. draaman, keskustelun ja leikin avulla)

Lähteet

- Esiopetuksen suunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Saatavana www-muodossa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf 15.1.2021
- Kirves, L. & Stoor-Genner, M. 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto & Föhhälsan. Saatavilla www-muodossa <https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/01174913/Kiusaavatko-pienetkin-lapset.pdf> 15.1.2021
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Saatavana www-muodossa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540> 15.1.2021

Aiheeseen liittyvää materiaalia ja kirjallisuutta

Ammattikirjallisuus

Ahonen, L. 2018. Vasun käyttöopas. PS-kustannus. 3.painos.

Haapsalo, T. 2020. Meidän juttu: kiusaamisen ehkäisy lasten vertaisryhmissä. Helsinki: Lasten Keskus

Haapsalo, T. 2016. Mun ja sun juttu! : lasten sosiaalisten taitojen vahvistaminen kiusaamisen ehkäisyssä. Helsinki : Lasten Keskus

Hujala, E. & Turja, L (toim.). 2020. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus

Kirves, L. & Stoor-Genner, M. 2010. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Folkhälsan. Saatavana www-muodossa
<https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/04185732/Kiusaamisen-ehk%C3%A4isy-varhaiskasvatuksessa-B5-www.pdf> 29.1.2021

Kirves, L. & Stoor-Genner, M. 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto & Föhlhalsan. Saatavilla www-muodossa
<https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/01174913/Kiusaavatko-pienetkin-lapset.pdf> 15.1.2021

Repo, L. 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus

Lastenkirjallisuus

Hirvonen, E. 2016. Näkymätön. Helsinki: Lasten keskus

Kanto, A. 2020. Veera Virtanen ja kiusaaja. Hämeenlinna: Karisto

McDonald, A. 2018. Jukka Hukka ja kirjava takki : ystävällisyys ja toisten huomioiminen. Jyväskylä: PS-kustannus

Olkinuora, S. 2016. Väpä Sorsa. Espoo: Mini Kustannus Oy

Kyselypohjia varhaiskasvatus- ja esiopetusyksiköihin hyödynnettäväksi**Kysely lasten huoltajille**

1. Mitä kiusaaminen pienten lasten keskuudessa mielestäsi on?
2. Keskustellaanko kiusaamisesta kotona lapsen kanssa, miten?
3. Onko lapsesi kertonut kiusaamisesta varhaiskasvatuksessa
  - kyllä/ei/en tiedä
  - Jos vastasit kyllä, mitä
4. Miten varhaiskasvatuksen ryhmässä/yksikössä kiusaamiseen tulisi puuttua?
5. Muita huomiota.

Kysely lapsille

1. Mistä asioista sinulle tulee hyvä mieli?
2. Mistä asioista sinulle tulee paha mieli?
3. Onko sinua kiusattu, miten?
4. Missä on kiusattu? Miltä se tuntuu?
5. Oletko itse kiusannut? Miten, miksi?
6. Kiusataanko jotain päiväkodissa? kuka kiusaa?
7. Miten kiusaaminen saataisiin loppumaan?